

6 Toimintaohjelman ehdotukset¹⁰

6.1

Visio

- Julkinen sektori tuntee hankintojen ympäristövaikutukset ja toimii esimerkkinä kestäville hankinnoille. Julkinen sektori pienentää hankintojensa ilmastovaikutusta, jätemäärää ja ympäristön kemikalisoitumista sekä edistää luonnonvarojen kestävää käyttöä ja ympäristömyötäisiä innovaatioita.

6.2

Tavoitteet ja suositukset

TAVOITE

- Valtion keskushallinnon hankinnoissa¹¹ vähintään 70 %:ssa otetaan ympäristönäkökulma huomioon vuonna 2010 ja 100 %:ssa vuonna 2015.
- Kuntien ja valtion paikallishallinnon hankinnoissa vähintään 25 %:ssa otetaan ympäristönäkökulma huomioon vuonna 2010 ja 50 %:ssa vuonna 2015.

SUOSITUKSET

- Julkisten hankintojen ekologisen kestävyuden lisääminen edellyttää hankintayksikössä tavoitteellista hankintapolitiikkaa ja hankintojen järjestämistä siten, että
 - laaditaan hankintastrategia, jossa ympäristönäkökulma on mukana,
 - hankinnat perustuvat elinkaariajatteluun ja niissä otetaan huomioon hankittavan tuotteen tai palvelun raaka-aineen, valmistuksen, käytön sekä lopulta hävittämisen tai uusiokäytön ympäristövaikutukset¹²,
 - hankkijoilla on riittävä asiantuntemus hankintaprosessin mahdollisuuksista ja rajoituksista, myös ympäristönäkökohtiin liittyen;
 - hankkijoille on tarjolla tietoa ja opastusta tuotteiden ympäristönäkökohdista;
 - hankkijat soveltavat elinkaarikustannuslaskentaa,
 - kestävien hankintojen edistämiseksi asetetaan määrälliset tavoitteet ja aikataulut sekä
 - hankintojen ekologista kestävyyttä seurataan ja niistä raportoidaan julkisesti

¹⁰ Valtion ja kuntien hankinnoille on asetettu eri tavoitteet, koska kunnissa hankkijoita ja hankintatapah-
tunmia on huomattavasti enemmän kuin valtion keskushallinnossa.

¹¹ Arvioidaan mikä on ympäristöystävällisten hankintojen osuus euromääräisesti sekä hankintatapahtu-
mina kaikista hankinnoista.

¹² Pohjoismaisen ja EU:n ympäristömerkin saamisen kriteerit otetaan huomioon kaikissa hankinnoissa
niissä tuoteryhmissä, joille merkin vaatimukset on laadittu. Palveluiden suunnittelussa ja tarjouspyyn-
nöissä otetaan huomioon Pohjoismaisen tai EU:n ympäristömerkin kriteerit (mm. majoitus-, siivous- ja
painopalvelut). Näiden ympäristömerkkien kriteerejä käytetään sekä teknisinä eritelminä että vertailupe-
rusteina, tuotteiden tarjonnasta riippuen.

SÄHKÖN HANKINTA

TAVOITE

- Hankintayksikön ostamasta sähköstä vähintään 31,5 % vuonna 2010 ja vähintään 60 % vuonna 2015 on uusiutuvilla luonnonvaroilla tuotettua sähköä, jonka alkuperästä esitetään kolmannen osapuolen todistus.

SUOSITUKSET

- Nimetään erityisiä kohteita kuten 'ekopäiväkodit' tms., joille hankitaan vuodesta 2010 alkaen 100 prosenttisesti uusiutuvilla luonnonvaroilla tuotettua sähköä.

PALVELUSOPIMUKSET

TAVOITE

- Hankittavassa palvelussa tavoitteena on kysyntään vastaava kokonaisratkaisu, joka on toteutettu taloudellisesti ja joka vähentää materiaalista kuluttamista sekä haitallisia ympäristövaikutuksia koko elinkaaren aikana.

SUOSITUKSET

- Palveluissa otetaan huomioon elinkaaren aikaiset ympäristövaikutukset. Palveluiden suunnittelussa ja tarjouspyynnöissä kriteereiden vaatimustaso asetetaan siten, että otetaan huomioon Pohjoismaisen tai EU:n ympäristömerkin palveluille kehittämät kriteerit (mm. majoitus-, siivous- ja painopalvelut).
- Palveluiden tarjoajilta edellytetään selvityksiä palvelun suorittamisessa toteutettavista ympäristötoimenpiteistä niissä tapauksissa, joissa sillä on olennaista merkitystä palvelun toteuttamisen kannalta. Toimittajat voivat osoittaa täyttävänsä asetetut edellytykset ottamalla käyttöön hankinnan kohteeseen liittyvän ympäristö- tai laatu järjestelmän.

RAKENTAMINEN

TAVOITE

- Julkishallinnon toimitilojen uudisrakentamisessa ja vuokrattavissa kiinteistöissä tavoitteena on energiatehokkuusluokka A ja olemassa olevien rakennusten peruskorjauksissa vähintään energiatehokkuusluokka D.
- Vuoden 2015 jälkeen julkisella rahoituksella rakennettavissa, korjattavissa (mahdollisuuksien mukaan) ja vuokrattavissa rakennuksissa tavoitteena on passiivitalo.¹³
- Julkishallinnon toimitilojen uudisrakentamisessa ja vuokrattavissa kiinteistöissä tavoitetasoksi asetetaan Promise luokka (B tai C) ja olemassa olevien rakennusten peruskorjauksissa tavoitetasoksi asetetaan Promise luokka (C tai D) tai näitä vastaavien kriteereiden täyttäminen¹⁴.

¹³ Lämmitys ja jäähdytysenergian yhteenlaskettu vuotuinen tarve on 20–30 kWh/m² rakennuksen sijainnista riippuen ja energia hankitaan uusiutuvista energialähteistä.

¹⁴ Luokituksen tulee perustua kriteereille, joita asetetaan mm. rakennusten energiatehokkuudelle sekä materiaalien ympäristöystävällisyydelle.

SUOSITUKSET

- Uudisrakentamisen tarvetta vähennetään lisäämällä olemassa olevan rakennuskannan käyttöastetta ja ottamalla todellinen vuorokautinen tilojen käyttöaste rakennusten mitoitusperusteeksi.
- Julkisten rakennusten energiatehokkuusluokka tuodaan esiin kunkin rakennuksen sisääntuloaulassa.

LIKKUMINEN

TAVOITE

- Liikkumistarvetta vähennetään ja kuljetusten logistiikkaa parantamalla vähennetään kuljetuksia.
- Tavanomaiseen käyttöön tarkoitettujen henkilöautojen (4–5 hengen henkilöautot) hiilidioksidipäästöjä kiristetään koko ajan. Vuonna 2010 kaikista uusista hankittavista tai vuokrattavista tavanomaiseen henkilöautokäyttöön tulevista henkilöautoista:
 - vähintään 50 %:lla hiilidioksidipäästöt ovat alle 130 g/km ja lisäksi
 - vähintään 25 %:lla hiilidioksidipäästöt ovat alle 120 g/km.

SUOSITUKSET

- Kuljetuspalvelun tarjoajalle suositellaan sitoutumista energiatehokkuuteen ja sen todentamista esimerkiksi liittymällä tavarakuljetusten ja logistiikan energiatehokkuussopimukseen tai valmisteilla olevan joukkoliikenteen energiatehokkuussopimukseen. Kuljetuspalvelut toteutetaan mahdollisimman ympäristöystävällisellä kalustolla, joka täyttää viimeisimmän voimassa olevan EURO-normin tai vähintään EURO III normin. Lisäksi suositellaan, että kuljettajat ovat saaneet taloudellisen ja ennakoivan ajotavan koulutusta
- Hiilidioksidipäästöjen lisäksi harkitaan myös muiden pakokaasupäästöjen huomioon ottamista hankinnoissa.
- Virkamatkojen hiilidioksidipäästöjä vähennetään mm. kannustamalla joukkoliikenteen käyttöön ja hyödyntämällä video- ym. neuvottelutekniikkaa.

ENERGIAA KÄYTTÄVÄT LAITTEET

TAVOITE

- Energiaa käyttäviä laitteita hankittaessa ja vuokrattaessa teknisinä eritelminä ja vertailuperusteina käytetään energia- ja ympäristömerkkien vaatimustasoa vastaavia kriteerejä (esimerkiksi Energy Star, EU-kukka, Joutsenmerkki tai TCO) niissä tuoteryhmissä, joille kriteerit on määritelty.

SUOSITUKSET

- Energiatehokkuusvaatimuksissa otetaan aina huomioon käytön aikaisen kulutuksen lisäksi enimmäiskulutus valmiustilassa. Laitteilta edellytetään riittävän käyttöiän varmistamiseksi mm. takuuta, päivitettävyyttä, korjattavuutta, huollettavuutta sekä huollon ja varaosien saantia. Lisäksi vaaditaan, että tarpeetonta energiankulutusta estävät asetukset on tehty laitteisiin ennen niiden käyttöönottoa.
- Siirrytään energiatehokkaaseen valaistukseen mukaan lukien siirtyminen energiatehokkuusluokan A lamppujen käyttöön.

- Kannustetaan julkisen sektorin toimijoita ottamaan käyttöön sähkönkäytön mitaus- ja ohjausjärjestelmiä, joiden avulla on mahdollista seurata laitteiden sähkönkulutusta ja optimoida niiden asetuksia.

RUOKAILU

TAVOITE

- Julkisin varoin tuotettujen ruokapalvelujen elintarvikkeista on kestäviä tarjoomuksia vähintään 5 % (ateria kerran kuussa) vuoteen 2010 mennessä ja vähintään 15 % (ateria kerran viikossa) vuoteen 2015 mennessä.

SUOSITUKSET

- Julkisen sektorin ruokapalveluissa sitoudutaan ottamaan huomioon koko elinkaari raaka-aineiden tuotantotavoista, jalostuksesta, säilytystavoista ja kuljetuksista biojätteisiin. Energian ja veden kulutus optimoidaan ja biojätteiden määrä sekä elintarvikkeiden ilmastovaikutus minimoidaan.

6.3

Lisätään johdon ja päätöksentekijöiden sitoutumista

6.3.1

Sisällytetään ympäristönäkökulma valtion hankintastrategiaan

Valtion hankintastrategiassa kehittämiskohteeksi otetaan ympäristönäkökohtien sisällyttäminen hankintoihin sekä kestävien hankintojen hankintaosaamisen parantaminen. Hankintastrategiassa asetetaan tavoitteita ja periaatteita, joilla pyritään vähentämään hankittavien tuotteiden ja palveluiden haitallisia ympäristövaikutuksia ja edistämään ympäristöä säästävien tuotteiden valintoja. Valtion hankintastrategiaa päivitetään tämän toimintaohjelman periaatteiden mukaisesti.

Vastuutahot: VM, Valtion hankintatoimen strateginen ohjausryhmä

Aikataulu: Toteutetaan valtion hankintastrategian päivittämisen yhteydessä

Tarvittavat resurssit: Virkatyönä

Tavoitellut vaikutukset: Ympäristönäkökulman huomioon ottamisesta tulee osa normaalia hankintaprosessia ja valtion hankinnoissa edistetään lisääntyvässä määrin ympäristökriteereiden käyttöä. Valtion keskushallinto ostaa ympäristöystävällisiä tuotteita ja palveluita.

Muut vaikutukset: Valtion hankintojen kustannukset saattavat joissakin tuotteissa tai tuoteryhmissä hieman kasvaa, elinkaarikustannukset laskevat ja kompensoivat mahdollisesti korkeamman hankintahinnan.

6.3.2

Päivitetään hankintaohjeet ja strategiat

Valtion keskushallinnon organisaatiot päivittävät hankintastrategiansa tai -ohjeensa vuoteen 2010 mennessä ympäristönäkökulma huomioon ottaen. Kuntaliiton kunnille

antamat hankintaohjeet päivitetään tämän toimintaohjelman periaatteiden mukaisesti. Kestävän kehityksen hankintastrategian tai ohjeiden laatimista suositellaan myös kunnille. Hankintaohjeissa/-strategiassa asetetaan tavoitteita ja periaatteita, joilla pyritään vähentämään hankittavien tuotteiden ja palveluiden haitallisia ympäristövaikutuksia ja edistämään ympäristöä säästävien tuotteiden valintaa.

Vastuutahot: *Valtion keskushallinto, Kuntaliitto, kunnat*

Aikataulu: Toteutetaan hankintastrategioiden ja -ohjeiden päivityksen yhteydessä vuoteen 2010 mennessä. Kuntaliiton kunnille antamat hankintaohjeet päivitetään tämän toimintaohjelman periaatteiden mukaisesti

Tarvittavat resurssit: *Virkatyönä*

Tavoitellut vaikutukset: Ympäristönäkökulma otetaan järjestelmällisesti huomioon julkisten organisaatioiden hankinnoissa, ja ympäristönäkökulmasta tulee osa normaalia hankintaprosessia ministeriöissä ja niiden alaisissa organisaatioissa. Tämä lisää ympäristöystävällisten tuotteiden ja palveluiden hankintaa. Ministeriöt ja kunnat ostavat ympäristöystävällisiä tuotteita ja palveluita.

Muut vaikutukset: Päivityksistä aiheutuu pieniä kustannuksia, mutta keskitetty ohjeistus vähentää tiedon hankinnan kustannuksia. Hankintojen kustannukset saattavat joissakin tuotteissa tai tuoteryhmissä hieman kasvaa, elinkaarikustannukset laskevat ja kompensoivat mahdollisesti korkeamman hankintahinnan

6.3.3

Otetaan käyttöön ympäristöjärjestelmät tai -ohjelmat

Sovelletaan ministeriöissä sekä valtion virastoissa ja laitoksissa energia- ja materiaali-tehokkuutta edistäviä ympäristöjärjestelmiä tai -ohjelmia vuoteen 2015 mennessä. Samaa suositellaan kuntien organisaatioille. Ympäristöjärjestelmän perusajatuksena on toiminnan jatkuva parantaminen mitattavissa olevien ympäristötavoitteiden ja järjestelmällisen toiminnan kehittämisen ja seurannan avulla. Ympäristöjärjestelmän avulla organisaatio voi tunnistaa ne hankinnat, joissa ympäristövaikutusten huomiointi on erityisen tärkeää, parantaa riskien hallintaa sekä vähentää kielteisiä ympäristövaikutuksia hankinnoissa.

Vastuutahot: *Ministeriöt ja niiden alaiset laitokset, muut valtion laitokset*

Aikataulu: Toteutetaan vuoteen 2015 mennessä

Tarvittavat resurssit: *Virkatyönä, tarpeen mukaan ostetaan ulkopuolista asiantuntemusta*

Tavoitellut vaikutukset: Organisaatioissa tunnistetaan oman toiminnan tärkeimmät ympäristönäkökohdat ja hankintojen merkitys. Kiinnitetään huomiota tärkeimpiin hankintoihin sekä hankintavaiheen ohella myös tavaroiden ja palveluiden käyttövaiheeseen. Organisaatioiden toiminnan haitalliset ympäristövaikutukset vähenevät

Muut vaikutukset: Alkuvaiheessa ympäristöjärjestelmän "rakentaminen" edellyttää resursointia, säästetään rahaa hankkimalla vähemmän tai kestävämpiä ratkaisuja, toiminta tehostuu ja erityisesti sertifioidut järjestelmät johtavat jatkuvaan parantamiseen.

6.4

Edellytetään suunnitelmallista energiankäytön vähentämistä

6.4.1

Vähennetään valtionhallinnon omaa energiankäyttöä

Osana energiapalveludirektiivin toteuttamista valtion virastot ja laitokset laativat suunnitelman oman energiankäyttönsä vähentämisestä ja uusiutuvien energialähteiden osuuden kasvattamisesta hankinnoissa (mukaan lukien sähkön hankinnassa), rakennuksissa sekä liikkumisessa. Energiapalveludirektiivin kansallinen ohjeellinen energiansäästö tavoite on 9 % jaksolla 2008–2016. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi organisaatiot asettavat tavoitteet, joiden toteutumista seurataan ja joista raportoidaan. Ministeriöt vaikuttavat tulosohjauksella hallinnonalansa toiminnan energiatehokkuuteen.

Vastuutahot: TEM

Aikataulu: Ehdotukset tarvittavista säädöksistä annetaan vuoden 2008 aikana

Tarvittavat resurssit: Virkatyönä

Tavoitellut vaikutukset: Valtion virastot ja laitokset säästävät energiaa ja kasvihuonekaasupäästöt vähenevät.

Muut vaikutukset: Taloudellisia säästöjä. Riskinä on, että lisätään muita ympäristöongelmia (esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden väheneminen), jos otetaan huomioon vain esim. ilmastonmuutosvaikutukset.

6.4.2

Markkinoidaan energiatehokkuussopimukseen liittymistä

Markkinoidaan kunnille liittymistä energiatehokkuussopimukseen tai energiaohjelmaan. Sopimuksen/ohjelman keskeisenä tavoitteena on sisällyttää energiansäästön ja uusiutuvien energialähteiden käytön edistäminen osaksi kunnan käytössä olevia tai käyttöön sovellettavia johtamisjärjestelmiä. Energiatehokkuussopimuksissa ja -ohjelmissa yhtenä keskeisenä toimenpiteenä on rakennusten energiankäytön selvittäminen energiakatselmuksilla. Katselmuksessa havaittuja energiansäästöinvestointeja ja muita toimenpiteitä toteutetaan pitkäjänteisesti.

Vastuutahot: TEM, YM, LVM

Aikataulu: Vuosien 2008–2009 aikana

Tarvittavat resurssit: Virkatyönä

Tavoitellut vaikutukset: Kunnat säästävät energiaa, kuntien kasvihuonekaasupäästöt vähenevät.

Muut vaikutukset: Taloudellisia säästöjä. Riskinä on, että lisätään muita ympäristöongelmia (esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden väheneminen), jos otetaan huomioon vain esim. ilmastonmuutosvaikutukset. Kunnissa on huomattavaa säästöpotentiaalia ja lisäksi esimerkkivaikutus on huomattava.

6.4.3

Uudistetaan KTM:n (TEM:n) suositukset julkisten hankintojen energiatehokkuudesta

Lisätään julkisten hankintojen energiatehokkuutta koskevien suositusten tunnettuutta parantamalla tiedotusta sekä sisällytetään ohjeisiin:

- uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön hankinta;
- palveluiden tarjoajilta edellytettävä ympäristö- tai laatu järjestelmästä niissä tapauksissa, joissa sillä on olennaista merkitystä palvelun toteuttamisen kannalta
- energiatodistuksen hankkiminen kaikkiin julkisiin rakennuksiin;
- Promise-työkalun tai vastaavan käyttö sekä haasteellisten tavoitteiden asettaminen uudis- ja korjausrakentamiskohteiden suunnittelulle;
- autojen ja muiden kulkuneuvojen hankinta sekä liikkumistapojen valinta;
- energiankäytön tehokkuuden kannalta merkittävien laitteiden, järjestelmien ja rakennusosien hankinta;
- energiatehokas valaistus mukaan lukien siirtyminen energiatehokkuusluokan A lamppujen käyttöön;
- vaatimukset IT- ja muiden toimistolaitteiden energiatehokkuudesta sekä enimmäiskulutuksesta valmiustilassa, päivitettävyydestä, korjattavuudesta, huollettavuudesta ja huollosta;
- ammattikeittiölaitteiden energiatehokkuus;
- kylmäkalusteiden energiatehokkuus;
- energiaa kuluttavien laitteiden käytön ohjeistus ja neuvonta sekä koulutus niiden käyttöön,

Vastuutahot: TEM

Aikataulu: 2008 alkaen

Tarvittavat resurssit: Virkatyönä

Tavoitellut vaikutukset: Laitteiden ja palveluiden energiankulutus ja kasvihuonekaasupäästöt vähenevät, toiminnassa säästetään energiaa.

Muut vaikutukset: Julkiset organisaatiot säästävät energiakuluissa, hankintojen kustannukset saattavat joissakin tuotteissa tai tuoteryhmissä hieman kasvaa. Riskinä on, että lisätään muita ympäristöongelmia (esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden väheneminen), jos otetaan huomioon vain esimerkiksi ilmastonmuutosvaikutukset. Vaatimus elinkaarikustannusten huomioon ottamisesta pienentää käytönaikaisia kokonaiskustannuksia.

6.5

Vakiinnutetaan ympäristönäkökulma merkittävimpiin hankintoihin

6.5.1

Kehitetään internet-pohjainen tietopankki

Kehitetään käyttäjille ainakin alkuvaiheessa maksuton internet-pohjainen tietopankki, joka tarjoaa tietoa hankintaprosessin mahdollisuuksista ja rajoituksista sekä hankintojen ympäristönäkökohdista.

Tietopankkiin koottaisiin tuotteiden ja palveluiden ympäristökriteerit (mm. IT-laitteet, puhdistustuotteet, ajoneuvot, toimisto- ja painotuotteet, elintarvikkeet, huonekalut), jotka laaditaan yhteistyössä sidosryhmien ja asiantuntijoiden kanssa mm. selvittämällä markkinatilanne. Olemassa olevat ympäristökriteerit pyrittäisiin linkittämään tietopankkiin. Lisäksi tietopankki tarjoaisi mahdollisuuksien mukaan hankkijoille tarjouspyyntömalleja erityisesti uudis- ja korjausrakentamiselle, puhdistuspalveluille sekä sosiaali- ja terveyshuoltoa, liikennettä ja jätehuoltoa koskeville palvelusopimuksille. Tavoitteena on myös sisällyttää tietopankkiin elinkaarikustannusten laskentamalli ja työkalu.

Tietopankin kehittämisen vastuu tulee antaa sellaiselle organisaatiolle, jolla on kokonaisvaltainen näkemys ja asiantuntemus ympäristötiedon kokoamisesta ja joka täydentää hankintoja ohjaavien organisaatioiden verkostoa. Tietopankista tulee luoda hankkijalle helppokäyttöinen ja läpinäkyvä työkalu, jota päivitetään säännöllisesti.

Tietopankin kehittäjä ylläpitäisi myös julkisten hankintojen parissa työskentelevien organisaatioiden ja asiantuntijoiden epävirallista verkostoa. Verkoston välityksellä hankkijat ja tarjoajat saavat tietoa kestävien hankintojen parhaista käytännöistä, ajankohtaisista tapahtumista sekä meneillään olevista hankkeista.

Tietopankin olemassa olevien kriteereiden ylläpidon vuosikustannukset ovat noin 50 000 € vuodessa. Ehdotetun mallin mukaisen tietopankin kehittäminen ja ylläpito sekä yhteistyön kehittäminen maksaisi noin 150 000–200 000 € vuositasona.

Vastuutahot: YM, TEM, Kuntaliitto

Aikataulu: 2008–2009

Tarvittavat resurssit: 150 000–200 000 € vuositasona.

Tavoitellut vaikutukset: Hankintayksiköt saavat helposti ja kustannustehokkaasti tavaroiden ja palveluiden ja urakoiden tärkeimmät ympäristö- ja laatu-kriteerit sekä mallin elinkaarikustannusten laskentamenetelmästä, ja pystyvät ottamaan ympäristönäkökohdat ja elinkaarikustannukset huomioon ja käyttämään ympäristö- ja laatu-kriteereitä hankintalain mukaisesti ja ympäristötavoitteiden kannalta tehokkaasti. Ympäristönäkökulman yleisyys ja ympäristökriteerien käyttö julkisissa hankinnoissa lisääntyvät.

Muut vaikutukset: Ympäristöä säästävien ja muutenkin kestävämpien ja kokonais-taloudellisesti edullisten tuotteiden markkinat kasvavat. Tiedonhankinnan helpot-tuminen tehostaa hankintatoimen ajankäyttöä.

6.5.2

Kehitetään palvelujen ympäristövaikutusten arviointia ja indikaattoreita

Kehitetään palvelujen elinkaariarviointiin perustuvia ympäristövaikutusten arvi-ointin menetelmiä sekä ekologisen kestävyuden indikaattoreita. Tavoitteena on ensisijaisesti edistää määrällisesti merkityksellisten sosiaali- ja terveyspalvelujen ekotehokkuutta sekä luoda hyvinvointipalvelujen hankinnalle kestävyuden kriteerit ja pelisäännöt.

Vastuutahot: SYKE, muut tutkimuslaitokset

Aikataulu: 2008–2010

Tarvittavat resurssit: Osana sektorihallinnon tutkimushankkeita.

Tavoitellut vaikutukset: Saatava tieto auttaa kestävyyskriteereiden asettamista sosiaali- ja terveystalouksille. Periaatteessa ja pitkällä aikavälillä tärkeää, koska palvelujen hankinta yksittäisten tavaroiden sijaan kasvaa. Usein ei kuitenkaan yhtä suora vaikutusmekanismi kuin tavarahankinnoissa, koska useita väliportaita (palvelujen tuottajat).

Muut vaikutukset: Taloudellisia säästöjä, parantaa tietoisuutta palvelujen ympäristövaikutuksista.

6.5.3

Edistetään julkisten rakennusten ja kiinteistöjen ympäristöluokitus-työkalujen käyttöä

Suosittellaan uudis- ja korjausrakentamiskohteiden suunnittelussa Promise-työkalun tai vastaavan käyttöä sekä haasteellisten tavoitteiden asettamista. Promise -ympäristöluokituksen perusideana on ohjata ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin uudisrakennus- ja laajemmista peruskorjaushankkeissa sekä kiinteistön hoidossa. Luokituksen avulla rakennusten ostajat tai tilojen vuokralaiset pystyvät arvioimaan rakennuksen ”ympäristöystävällisyyttä” samantyyppisesti kuin kodinkoneiden energiansäästöominaisuuksia.

Vastuutahot: YM

Aikataulu: 2008–2010

Tarvittavat resurssit: Virkatyönä

Tavoitellut vaikutukset: Julkiset rakennukset kuluttavat vähän energiaa ja ovat laadultaan ja ympäristöominaisuuksiltaan ”ykkösluokkaa”. Tuottaa edellytyksiä rakennusten energiatehokkaille ja ympäristöystävälliselle suunnittelulle ja käytölle.

Muut vaikutukset: Edellyttää osaavan suunnittelu- valvontahenkilöstön rekrytointia, saattaa nostaa kustannuksia lyhyellä tähtäyksellä, mutta laskea elinkaaren aikaisia kustannuksia. Rakennusten omistajien, suunnittelijoiden ja käyttäjien tieto energia- ja ympäristövaikutuksista lisääntyy.

6.5.4

Laaditaan ohjeistus kestävien elintarvikehankintojen periaatteista

Laaditaan julkisille hankkijoille ohjeet kestävästi tuotettujen elintarvikehankintojen periaatteista. Ohjeistukseen sisällytetään suositukset siitä, miten ruokapalveluissa voidaan ottaa huomioon koko elinkaari raaka-aineiden tuotantotavoista, jalostuksesta, säilytystavoista ja kuljetuksista jätteisiin. Tavoitteena on edistää energian ja veden kulutuksen optimointia sekä vähentää biojätteiden määrää ja elintarvikkeiden ilmastovaikutusta.

Vastuutahot: MMM, YM

Aikataulu: 2008–2010

Tarvittavat resurssit: Virkatyönä

Tavoitellut vaikutukset: Ruokapalveluhenkilöstö julkisella sektorilla tarjoaa kestäviä tarjoomuksia, edistää energian ja veden kulutuksen optimointia sekä vähentää biojätteiden määrää ja elintarvikkeiden ilmastovaikutusta.

Muut vaikutukset: Pk-yritysten ja luomutuottajien tunnettuus ja tarjontamahdollisuudet kasvavat. Elintarvikkeiden hinta nousee lyhyellä tähtämellä joissakin tuoteryhmissä.

6.5.5

Vakiinnutetaan julkisten keittiöiden ruokapalvelujen neuvontapalvelu

Vakiinnutetaan julkisten keittiöiden ammattilaisille suunnattu kestävien hankintojen ja ruokapalvelujen neuvontapalvelu. EkoCentria on kokeillut koulutusohjelmaa, jossa viisi maakunnallista neuvojaa on henkilökohtaisesti opastanut ammattikeittiöiden hankinnoista vastaavia sekä hallinto- ja poliittisen tason päättäjiä kestävien elintarvikkeiden hankintaprosessiin. Hankkeen neuvojat opastavat mm. keittiöiden hankinnoista vastaavia hankintalainsäädäntöön sekä tarjouskilpailujen rakentamiseen hankintalain mukaisesti.

Vastuutahot: MMM

Aikataulu: 2009–2010

Tarvittavat resurssit: 200 000 € vuositasolla

Tavoitellut vaikutukset: Ruokapalveluhenkilöstö hallitsee ympäristöasiat, vähentää ruokapalveluiden ympäristökuormitusta sekä hankkii kestäviä elintarvikkeita

Muut vaikutukset: Pk-yritysten ja luomutuottajien tunnettuus ja tarjontamahdollisuudet kasvavat

6.5.6

Kehitetään ympäristöpassi

Kehitetään ja pilotoidaan ympäristöpassi-toimintamalli, jonka avulla julkisen sektorin elintarvikehankinnoista vastaavat, ruokapalveluhenkilöstö sekä alan kouluttajat ja kehittäjät pystyvät osoittamaan hallitsevansa ympäristövastuulliseen ruokapalveluun liittyvät säädökset ja käytännöt. Ympäristöpassi kannustaa ruoka-alan toimijoita arvioimaan oman työyksikön sekä henkilökohtaisia käytäntöjä ympäristövastuullisessa toiminnassa. Saatujen kokemusten perusteella harkitaan ympäristöpassin laajentamista muille toimialoille.

Vastuutahot: MMM, OPH, YM

Aikataulu: 2008–2010

Tarvittavat resurssit: 70 000 € vuositasolla

Tavoitellut vaikutukset: Ruokapalveluhenkilöstö hallitsee ympäristöasiat, vähentää ruokapalveluiden ympäristökuormitusta sekä hankkii kestäviä elintarvikkeita

Muut vaikutukset: Signaalivaikutus. Ympäristöasioiden huomionarvo kasvaa myös ruokapalvelujen asiakaskunnan keskuudessa.

6.5.7

Sisällytetään viestintäkampanjoihin kestävät julkiset hankinnat keittiöissä

Nostetaan keskusteluun elintarvikkeiden merkitys ympäristön ja terveyden kannalta sekä edistetään kasvisruoan tarjontaa julkisissa keittiöissä. Kannustetaan keittiöitä

liittymään esimerkiksi Portaat luomuun-valmennusohjelmaan tai hakemaan Joutsenmerkkiä. Lisäksi kuntia kannustetaan hakemaan vastuullisille toimijoille myönnettäviä tunnustuksia.

Vastuutahot: MMM, YM, STM

Aikataulu: 2008–2010

Tarvittavat resurssit: Virkatyönä

Tavoitellut vaikutukset: Ruokapalveluhenkilöstö hankkii kestäviä elintarvikkeita.

Muut vaikutukset: Pk-yritysten tuottajien ja luomutuottajien tunnettuus ja tarjontamahdollisuudet kasvavat. Elintarvikkeiden hinta nousee lyhyellä tähtämellä joissakin tuoteryhmissä.

6.6

Edistetään innovaatioilla kestäviä hankintoja

6.6.1

Perustetaan julkisen sektorin ympäristöteknologiahankintojen help desk

Perustetaan help desk, joka tarjoaa käytännön apua, neuvontaa ja konsultointia sekä koordinoi teknologian hankintaohjelmia ja ympäristöteknologiahankintoja. Tavoitteena on kehittää yhdessä hankkijoiden ja tarjoajien kanssa uusia innovatiivisia toimintamalleja sekä energia- ja materiaalitehokkaita ratkaisuja energiahuollon, joukko liikenteen, rakentamisen, vesihuollon ja jätehuollon investoinneissa. Helpdesk tekee yhteistyötä ympäristöteknologian verkostojen sekä julkisten hankintojen neuvonnasta vastaavien asiantuntijoiden kanssa. Helpdesk-palvelun toimintakausi kestää kaksi vuotta. Palvelun vaikutuksista ja tarpeesta tehdään uudelleenarviointi ennen kahden vuoden toimintakauden päättymistä.

Vastuutahot: TEM, YM, SITRA

Aikataulu: 2008–2010

Tarvittavat resurssit: 480 000€

Tavoitellut vaikutukset: Löydetään uusia innovatiivisia ratkaisuja kertaluokaltaan suuriin hankintoihin, tieto uusista malleista ja ratkaisuista leviää.

Muut vaikutukset: Julkisen sektorin määrätietoinen ja pitkäjänteinen ympäristöteknologioiden kysyntä synnyttää tarjontasektorille luottamuksen ympäristöinnovoinnin kannattavuuteen ja lisää sitä. Ympäristönäkökohdat huomioivien tuotteiden markkinat kasvavat. Uusien tuotteiden kehittäminen ja menestyminen markkinoilla on tärkeää yrityksille ja koko kansantaloudelle. Rohkaisee käyttämään hankintalainsäädännön menetelmiä uusien toimintatapojen löytämiseksi. Innovaatioiden kehittämisessä on aina epäonnistumisen ja lisätyön riski. Help desk voidaan kokea konsulttien kilpailijaksi.

6.6.2

Otetaan käyttöön innovatiivisten hankintojen rahoitustyökalu

Kysyntälähtöisten innovaatioiden edistämiseksi kehitetään rahoitusmalli, jossa hankintaorganisaation kynnystä lähtee valmistelevaan kertaluokaltaan suurta, innovatiivista ympäristöteknologiahankintaa madalletaan. Rahoitusta on syytä suunnata sekä innovaation kehittäjille että julkisille hankkijoille riskin madaltamiseksi kokeilu- ja testausvaiheessa. Rahoituksen myöntämisen ehtoja valmisteltaessa on myös syytä painottaa tarvetta selvittää ja testata tuotteen ominaisuuksia, jotta ympäristöhyödyt voidaan osoittaa.

Vastuutahot: TEKES

Aikataulu: alkaen 2009

Tarvittavat resurssit: Selviää valmistelussa

Tavoitellut vaikutukset: Madaltaa yritysten riskiä kehittää innovatiivisia ratkaisuja, madaltaa hankkijan riskiä hankkia innovatiivisia ja ympäristöystävällisiä ratkaisuja

Muut vaikutukset: Ympäristönäkökohdat huomioivien tuotteiden markkinat kasvavat.

6.6.3

Edistetään ESCO- ja MASCO- tai vastaavien palvelumallien käyttöönottoa

Edistetään investointien toteuttamisessa uusia menettelyjä kuten ESCO- ja MASCO-palveluja tai vastaavia palveluja. Näissä malleissa asiantuntijayritys (ESCO- tai MASCO-yritys) toteuttaa energia- ja materiaalihokkaiden järjestelmien ja laitteiden hankinnan uudisrakennus- ja peruskorjaushankkeissa kokonaan tai osittain vähentyneestä energian ja materiaalien käytöstä aiheutuvilla säästöillä saatavalla rahoituksella. Tässä mallissa asiakkaan esim. julkisen organisaation ei tarvitse välttämättä osallistua investointivaiheen rahoitukseen.

Vastuutahot: TEM

Aikataulu: 2008–2010

Tarvittavat resurssit: Virkatyönä

Tavoitellut vaikutukset: Tarjolla on konsultointia energiaa tai materiaaleja säästävästä ratkaisusta, ja syntyy taloudellisia kannustimia tehdä niitä.

Muut vaikutukset: Julkiset organisaatiot säästävät energia-, jäte- ja materiaalikustannuksissa. Ympäristönäkökohdat huomioon ottavien tuotteiden ja palveluiden markkinat kasvavat.

6.7

Motivoidaan taloudellisilla ohjausekeinoilla kestäviä hankintoja

6.7.1

Selvitetään keinoja kompensoida kansainvälisistä virkamatkoista aiheutuvat kasvihuonekaasupäästöt

Valtionhallinnon työntekijöiden virkamatkasuunnitelmia laadittaessa otetaan huomioon matkustamisen hiilidioksidipäästöt ja muut ympäristövaikutukset. Ympäristövaikutuksia pyritään pienentämään laskemalla matkojen CO₂-päästöt ja asettamalla tavoite vähentää päästöjä mm. vähentämällä matkustamista sekä ottamalla käyttöön video- ym. neuvottelutekniikkaa.

Lisäksi laaaditaan selvitys mahdollisuudesta hyödyntää Ison-Britannian ja Norjan kompensatiomallien kaltaisia ratkaisuja lentomatkoista aiheutuvien kasvihuonekaasupäästöjen kompensoimiseksi kestäväällä ja Kioton ilmastopöimöksen mukaisten puhtaan kehityksen mekanismien kriteerien hyväksymällä tavalla.

Vastuutahot: VM, YM

Aikataulu: 2008

Tarvittavat resurssit: Virkatyönä

Tavoitellut vaikutukset: Pienennetään virkamatkojen ympäristövaikutuksia.

Muut vaikutukset: Kansainväliset virkamatkat vähenevät. Rahoitetaanko kompensatorahoilla kestävämmiä hankkeita? Menetetäänkö vaikutusmahdollisuuksia? Nostaako välttämättömien virkamatkojen hintaa

6.7.2

Valmistellaan kestäväen rakentamisen kriteerit valtion avustuksiin

Valmistellaan valtion myöntämiin avustuksiin kriteerit, jotka edellyttävät tuetulta rakentamiselta ekologisia, turvallisia ja terveellisiä ratkaisuja. Tavoitteena on, että julkisen rakentamisen ja julkista tukea saavan rakentamisen ja kiinteistön ylläpidon tulee olla esimerkillistä. Hankintojen suunnittelussa ja toteutuksessa painotetaan kokonaistaloudellista edullisuutta, jossa erityisesti suunnittelun ja toteutuksen laatu- ja ympäristönäkökohdat otetaan huomioon. Tämä ehdotetaan kirjattavaksi myös tukien tavoitteisiin, kriteereihin ja ehtoihin.

Vastuutahot: YM, OPM, MMM

Aikataulu: 2008–2010

Tarvittavat resurssit: Virkatyönä

Tavoitellut vaikutukset: Julkisesti tuetut rakennukset ovat laadukkaita sekä energia- ja materiaalitehokkaita.

Muut vaikutukset: Rakennuskustannukset saattavat nousta alkuvaiheessa, mutta käyttökustannukset pienenevät. Elinkaaren aikaiset säästöt kompensoivat investointikustannukset. Kestäväen rakentamisen edellyttämä elinkaarinäkökulman huomioon ottaminen johtaa kokonaiskustannusten alenemiseen.

7 Toimintaohjelman seuranta ja indikaattorit

Työryhmä ehdottaa, että toimintaohjelmassa esitetyt tavoitteet otetaan huomioon eri ministeriöiden sekä niiden alaisten laitosten ja virastojen strategioissa ja hankintapolitiikassa. Kunnille suositellaan tavoitteiden huomioon ottamista.

Toimintaohjelmassa ehdotetuille toimenpiteille on nimetty vastuutahot, jotka vastaavat joko yksin tai yhteistyössä muiden organisaatioiden kanssa hankkeiden kehittämisestä ja toteuttamisesta.

Työryhmä ehdottaa, että (toimintaohjelmaehdotuksessa esitettyjen tavoitteiden toteutumista), ympäristöystävällisten hankintojen määrää euroina sekä niiden osuutta kaikista hankinnoista seurataan kahden vuoden välein. Ensimmäinen arviointi tehtäisiin vuonna 2009.

Komissio on käynnistämässä tutkimushankkeen, jossa tavoitteena on löytää menetelmä, jolla voitaisiin arvioida yhteneväisellä tavalla eri EU-maissa ympäristöystävällisten hankintojen määrää sekä ympäristöystävällisten hankintojen osuutta kaikista hankinnoista. Toistaiseksi EU-tasolla ei ole yhtenäistä indikaattoria tai mittaria vihreiden tai kestävien hankintojen määrän arvioimiseksi, vaikka EU komissio on selvittänyt hankintojen vihreyttä jo useaan kertaan kyselyillä ja viimeksi myös tarjouspyyntöjen vihreyteen perustuvalla menetelmällä. Muutamissa maissa on tehty otantatutkimuksia hankinnoista esim. tarjouspyyntöjen perusteella.

EU-komission käyttämän tarjouspyyntöjen vihreyttä arvioivan menetelmän kehittivät Efeko Oy ja Suomen ympäristökeskus Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamassa tutkimuksessa. Tutkimuksessa arvioitiin, missä määrin kynnysarvon ylittävien hankintojen tarjouspyyntöihin oli sisällytetty ympäristökriteerejä valittuna kahden viikon ajanjaksona. Myöhemmässä vaiheessa arvioitiin, missä määrin tarjouspyynnöissä ilmoitetut ympäristökriteerit oli otettu huomioon varsinaisessa hankintapäätöksessä. Menetelmä on käyttökelpoinen sen arvioimiseen, mikä on ympäristöystävällisten hankintojen osuus kaikista hankinnoista. Jatkossa pitäisi myös arvioida ympäristöystävällisten hankintojen määrä euroissa.

Työryhmä ehdottaa, että toimintaohjelmaehdotusta päivitetään viiden vuoden päästä. Hankkeiden ja tavoitteiden toteutumista seurataan osana kestävästä kulutuksesta ja tuotannon ohjelman toteutumista. Kestävästä kulutuksesta ja tuotannon ohjelman toteutumista seuraa ministeriöiden edustajista koottu arviointiryhmä, joka kokoaa seurantaraportin sekä tekee ehdotuksia jatkotoimiksi. Kestävästä kulutuksesta ja tuotannon ohjelmaa päivitetään seurantaraportin pohjalta vuonna 2010.

8 Toimintaohjelman vaikutukset

Työryhmän jäsenet selvittivät toimintaohjelman vaikutuksia arvioimalla oman asi-
antuntemuksensa ja käytyjen keskustelujen perusteella tavoiteltujen ja muiden vai-
kutusten merkitystä kolmiportaisella asteikolla. Työryhmän jäsenet arvioivat tavoit-
teiden ja toimenpide-ehdotusten vaikutuksia sekä niiden merkitystä tavoitteiden
saavuttamiseksi. Vaikutusarvioinnissa pyrittiin myös muiden kuin tavoiteltujen
vaikutusten tunnistamiseen ja niiden merkityksen arviointiin toimenpiteen toteut-
tamisen kannalta. Vaikutusarviointi ei tuonut esiin suurta hajontaa vastauksissa tai
intressiristiriitoja.

Kestävien hankintojen toimintaohjelman tavoitteena on, että julkinen sektori tun-
tee hankintojen ympäristövaikutukset ja toimii esimerkkinä kestäville hankinnoille.
Julkiset hankinnat pienentävät ilmastovaikutusta, jätemäärää ja ympäristön kemika-
lisoitumista sekä edistävät luonnonvarojen kestävästä käyttöä ja ympäristömyötäisiä
innovaatioita. Toimintaohjelmassa on linjattu keskeisille tuote- ja palveluryhmille
ympäristötavoitteita sekä ehdotettu toimenpiteitä, joilla näihin tavoitteisiin pääs-
tään. Ehdotuksilla on tavoiteltujen vaikutusten lisäksi taloudellisia vaikutuksia sekä
yrityksille että kansantaloudelle. Yhteiskunnallisia vaikutuksia ovat mm. hallinnon
esimerkkiroolin vahvistuminen sekä hankintaan liittyvän tarjouskilpailun ja proses-
sin "ammattimaistuminen".

Johdon ja päätöksentekijöiden sitoutumisen edistämiseen liittyvät toimenpiteet
nähtiin keskeisenä keinona integroida ympäristönäkökulma organisaation toiminta-
taan ja hankintoihin. Ohjausvaikutuksen kannalta merkittävimäksi toimenpiteeksi
koettiin ympäristönäkökulman sisällyttäminen valtion hankintastrategiaan. Käy-
tännössä se johtaa siihen, että ympäristönäkökulman huomioon ottamisesta tulee
osa normaalia hankintaprosessia. Tämä lisää ympäristöystävällisten tuotteiden ja
palveluiden hankintaa. Lyhyellä tähtämellä joidenkin tuotteiden hinnat saattavat
nousta, mutta tietyissä tuoteryhmissä elinkaarisäästöt nousevat suuremmiksi. Or-
ganisaatioiden hankintastrategioita sekä ympäristöjärjestelmiä valtaosa työryhmästä
piti merkittävänä keinoina kiinnittää huomiota hankintojen merkitykseen organisa-
ation ympäristövaikutusten kannalta. Alkuvaiheessa hankintastrategian laatiminen
tai ympäristöjärjestelmän soveltaminen edellyttää resursointia, mutta pitkällä tähtäi-
mellä säästetään todennäköisesti rahaa mm. hankkimalla vähemmän tai kestävämpiä
ratkaisuja. Samalla tarjouskilpailuihin ja -pyyntöihin tuodaan ympäristön lisäksi
muita laadukkuuteen ja kokonaistaloudellisuuteen liittyviä kriteerejä ja periaatteita.
Erialaisten strategisten valintojen ja järjestelmien käyttöönoton edellytyksenä on kui-
tenkin niiden aito hyödyntäminen, jotta ei synny vain kustannuksia ja henkilöstön
turhautumista.

Suunnitelmalliseksi energiankäytön vähentämiseksi tarvitaan konkreettista ja
tavoitteellista suunnitelmaa energiankäytön vähentämiseksi omassa organisaatiossa.
Suunnitelman toteuttaminen edellyttää tietoa ja vertaistukea esimerkiksi sopimus-
järjestelmien ja ohjeistuksen muodossa. Energiansäästötoimien toteuttaminen lisää

myös osaamisen tarvetta organisaatioissa ja todennäköisesti nostaa alkuvaiheessa kustannuksia investointitarpeen vuoksi. Toisaalta sekä kiinteistöihin että liikkumiseen liittyy erityisesti energian käytön vuoksi elinkaaren aikaisia kustannuksia, joita kestäväillä valinnoilla voidaan vähentää. Vaikutustenarvioinnissa enemmistö näki, että pitkällä tähtäimellä taloudelliset säästöt kompensoivat mahdolliset investointi- ja hallinnointikulut. Jos valtionhallinnossa toteutuu energiapalveludirektiivin edellyttämä ohjeellinen 9 %:n energiansäästötavoite jaksolla 2008–2016, energiansäästökseen arvioidaan 225–270 GWh vuonna 2016. Tämän hetkiselällä energian hinnalla tämä on noin 11–13 miljoonaa euroa. Jos puolestaan kunnista 60–80 % liittyy energiatehokkuussopimuksiin ja säästötavoitteeksi asetetaan energiapalveludirektiivin edellyttämän 9 %:n tavoite, energiansäästökseen arvioidaan 400–600 GWh vuonna 2016. Tämän hetkiselällä energian hinnalla tämä on noin 20–30 miljoonaa euroa.

Ympäristönäkökulman integroimiseksi merkittävimpiin hankintoihin tarvitaan erityisesti internetpohjaista tietojärjestelmää, rakennusten ja kiinteistöjen ympäristöluokitustyökalun käyttöönottoa sekä kestävien elintarvikehankintojen ohjeistusta. Helppokäyttöiset tietojärjestelmät ja työkalut helpottavat hankintayksiköiden tiedonsaantia tavaroiden, palveluiden ja urakoiden tärkeimmistä ympäristö- ja laatu-tiedoista. Erityisen tärkeää on myös markkinoida ja tuoda hankkijoiden käyttöön internetpohjaisia elinkaarikustannuslaskentamenetelmiä. Näin hankinnoissa pystytään ottamaan paremmin ympäristönäkökohdat ja elinkaarikustannukset huomioon sekä käyttämään ympäristö- ja laatu-kriteereitä hankintalain mukaisesti ja ympäristötavoitteiden kannalta tehokkaasti. Hankintatoimen ajankäyttö tehostuu, kun tietoa on helpommin saatavilla. Ympäristöystävällisten tuotteiden ja palveluiden hinnannousu nähtiin todennäköisenä lieveilmionä, jota käyttökustannusten halpeneminen tietyissä tuoteryhmissä kompensoi.

Innovaatioiden tukeminen kestäväillä hankinnoilla synnyttää tarjontasektorille luottamuksen ympäristöinnovoinnin kannattavuuteen ja kannustaa kehittämään uusia ratkaisuja. Tämä edesauttaa ympäristönäkökohdat huomioivien markkinoiden kasvua, mikä on tärkeää koko kansantaloudelle. Innovaatioiden kehittämisessä on aina epäonnistumisen ja lisätyön riski, joten erityisen tärkeänä pidettiin sitä, että hankkijat ja tarjoajat saavat taloudellista tukea madaltaa riskiä kehittää innovatiivisia ratkaisuja. Verkoston tukea ja kontakteja tarjoava help desk on uudenlainen toimintamuoto, jota pidetään merkittävänä keinona räätälöidä innovaatioita kertaluokaltaan suurissa investoinneissa.

Taloudellisilla ohjaukskeinoilla pitäisi motivoida erityisesti julkista tukea hakevia organisaatioita ja yrityksiä rakentamaan laadukkaita sekä materiaali- ja energiatehokkaita rakennuksia. Kestävän rakentamisen edellyttämä elinkaarinäkökulman huomioon ottaminen johtaa kokonaiskustannusten alenemiseen. Kansainvälisten virkamatkojen vähentäminen tuo kustannussäästöjä ja vähentää päästöjä, mutta haittavaikutuksena nähtiin uhka menettää vaikutusmahdollisuuksia. Lisäksi virkamatkojen kompensoinnissa on riski, että kompensaaattorahoilla ei rahoiteta kestäviä hankkeita, jolloin menetetään uskottavuutta.

Työryhmässä tehty vaikutustenarviointi arvioi karkeasti sen näyttääkö tavoitteiden toteuttamisen kannalta ehdotettujen toimenpiteiden tehokkuus ja muiden kuin tavoiteltujen vaikutusten suhde olevan kestäväällä pohjalla. Joissakin tapauksissa vaikutuksista on ristiriitaista tietoa tai pelkkiä aavistuksia. Erityisen ongelmalliseksi työryhmässä nähtiin taloudellisten vaikutusten tarkempi arviointi käytettävissä olevien ajallisten ja asiantuntemukseen liittyvien resurssien vähäisyyden vuoksi.

Tarkempaa taloudellisten vaikutustenarviointia tarvittaisiin sen selvittämiseksi, missä määrin ympäristökriteereiden huomioon ottaminen hankinnoissa mahdollisesti nostaa lyhyellä tähtäimellä tuotteiden hintoja, laskeeko lisääntynyt kysyntä hintoja ja missä määrin tietyissä tuoteryhmissä elinkaarikustannukset laskevat ja tuovat säästöjä organisaatiolle. Yritystaloudellisten vaikutustenarvointi antaisi tietoa siitä, missä määrin julkinen kysyntä kasvattaa ympäristöystävällisten tuotteiden markkinoita sekä edesauttaa uusien innovaatioiden kehittämistä. Lisäksi tarvittaisiin yksityiskohtaista vaikutustenarviointia potentiaalista eli missä määrin eri tuote- ja palveluryhmille asetettujen tavoitteiden saavuttaminen pienentää ilmastovaikutusta, jätemäärää sekä ympäristön kemikalisoitumista. Pohjoismaisessa ministerineuvostossa valmistellaan parhaillaan tutkimushanketta julkisten hankintojen taloudellisten vaikutusten arvioimiseksi eri Pohjoismaissa.

Yksittäisiä selvityksiä tiettyjen valikoitujen tuotteiden vaikutuksista julkisten organisaatioiden talouteen on olemassa, mutta laajempi analyysi puuttuu. Saksalainen Öko-Institut sekä paikallishallintoa edustava ICLEI ovat selvittäneet EU:n komission toimeksiannosta vuonna 2007 ympäristöystävällisten tuotteiden vaikutuksia julkisten organisaatioiden talouteen ja päätyneet siihen, että tietyissä tuotteissa laitteiden ja koneiden käytön aikaiset kustannukset ovat niin merkittävät kokonaiskustannusten kannalta, että hankintapäätösten tekeminen pelkästään hankintahinnan perusteella johtaa virheinvestointeihin.

Kestävät hankinnat toimintaohjelman mahdollisiin kielteisiin vaikutuksiin on puolestaan kiinnitettävä huomiota toimeenpanossa joko varautumalla korjaaviin toimenpiteisiin tai hyväksymällä ne tavoiteltujen vaikutusten väistämättömänä "kustannuksena".